

Οι δάσκαλοι της «Αντίδρασης» (1923-30)

Όπως για τους δημοτικιστές, έτσι και για τους αντιπάθους τους, τους καθαρευουσιάνους, η ιστορική έρευνα έχει περιοριστεί ως σήμερα στους ηγετικούς κύκλους - στον καθηγητή, κυρίως, της παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου (Αθηνών) Νικόλαο Εξαρχόπουλο και τον διάδοχό του Σπυρίδωνα Καλλιάφα. Η πολυσχιδής, ωστόσο, και εντυπωσιακά αποτελεσματική δράση των ανωτέρω, αντλούσε, εκτός των άλλων, και από τα ισχυρά της ερείσματα στο σώμα των εκπαιδευτικών.¹ Από τους δύο κλάδους των εκπαιδευτικών του μεσοπολέμου, φυσικοί σύμμαχοι των καθαρολόγων θα πρέπει να θεωρηθούν καταρχήν οι λειτουργικοί της Μέσης, κυρίως λόγω της αφετηριακής μορφωτικής σκευής και της καθημερινής επαγγελματικής πρακτικής των φιλολόγων, οι οποίοι αποτελούσαν την κυρίαρχη ειδικότητα ποσοτικά και βαθμολογικά (από αυτούς επιλέγονταν οι σχολάρχες και οι γυμνασιάρχες). Για τη θέση και το ρόλο των λειτουργικών της Μέσης στη γλωσσική διαμάχη αφιερώνεται ειδικό κεφάλαιο σε εκτενή μελέτη μου που βρίσκεται σε εξέλιξη.² Εδώ θα περιοριστώ σε μια πρώτη σκιαγράφηση της μειοψηφούσας, αλλά εξαιρετικά συγκροτημένης και μαχητικής ομάδας των καθαρευουσιάνων δασκάλων.

Χάρης Αθανασιάδης*

Ηγεσία

Οι διάσπαρτοι στις αρχές της δεκαετίας του 1920 «γλωσσαμύντορες» δάσκαλοι, συγκροτούνται σε παράταξη με ισχυρούς συνεκτικούς δεσμούς από τις αρχές του 1923, όταν τέθηκε το ζήτημα του γλωσσικού και ευρύτερα εκπαιδευτικού προσανατολισμού της νεοσύστατης Διδασκαλικής Ομοσπονδίας. Σημείο αναφοράς και πόλος συσπεί-

ντηρητικές κοινωνικές αντιλήψεις⁵, απαξιώνει τη δημοτική γλώσσα («ρακώδες και χυδαίον γλωσσικόν κατασκευάσμα»⁶) και θεωρεί τον δημοτικισμό δούρειο ίππο του κομμουνισμού.

Ο Αντώνης Καραγιάννης υπήρξε δάσκαλος στη Χαλκίδα (ως το 1922) και ικανότατος συνδικαλιστής με καίριο ρόλο στην ίδρυση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, της οποίας υπήρξε ο πρώτος πρόεδρος (1922-24). Όταν έχασε την προεδρία, εγκατέλειψε το διδασκαλικό επάγγελμα, αλλά συνέχισε να εκδίδει το περιοδικό «Ερμής», οικοδομώντας ένα πυκνό δίκτυο συνεργασιών και αλληλοϋποστήριξης με εφημερίδες του αντιβενιζελικού χώρου (όπως το «Εμπρός» και η «Πολιτεία»), με «γλωσσαμύντορες» πολιτικούς (όπως οι Ευστράτιος Κουλουμβάκης και Θεόδουλος Νικολούδης), με δημοσιογράφους (όπως ο Ευάγγελος Λαχανοκάρδης) και, βεβαίως, με την πνευματική ηγεσία των καθαρολόγων Νικόλαο Εξαρχόπουλο, Σπυρίδωνα Καλλιάφα και Γεώργιο Χατζιδάκι.

Από τους πολλούς δασκάλους που συσπειρώθηκαν γύρω από τον Καραγιάννη, οι επιφανέστεροι υπήρξαν πέντε: Γεώργιος Γιαννικόπουλος, Βασίλειος Θεοφανόπουλος, Ιωάννης Τουρνάς, Τρύφων Παπαθανασίου και Σίμος Λότσης. Ο πρώτος, ο Γιαννικόπουλος, διαδέχθηκε τον Καραγιάννη στην ηγεσία της παράταξης των καθαρευουσιάνων δασκάλων, και μέσω αυτής αναδείχθηκε αιρετός εκπαιδευτικός σύμβουλος (1926-28). Οι υπόλοιποι τέσσερις εξελίχθηκαν σε επιθεωρητές, αν και με διαδικασίες που κινήθηκαν στα όρια της νομιμότητας. Έχει σημασία να σημειωθεί πως στο μεσοπολέμο το σώμα των επιθεωρητών της δημοτικής

εκπαίδευσης ήταν στην πλειονότητά του πολιτικά φιλελεύθερο και γλωσσικά δημοτικιστικό, ίσως επειδή οι διαδικασίες ανάδειξης διενεργήθηκαν κυρίως σε περιόδους βενιζελικής διακυβέρνησης.⁷ Η διδασκαλική διανομή των καθαρολόγων αισθανόταν (και ήταν) αποκλεισμένη. Ο παιδαγωγικά καλύτερός τους, ο Τρύφων Παπαθανασίου, διορίστηκε επιθεωρητής στη διάρκεια της δικτατορίας του Παγκάλου (1925), με ειδική διάταξη και χωρίς πρόταση του αρμόδιου για το σκοπό αυτό σώματος, του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου.⁸ Παρόμοια ο Ιωάννης Τουρνάς υπήρξε ο μόνος επιθεωρητής που διορίστηκε επί Κονδύλη, αμέσως μετά την καταστολή του κινήματος Πλαστήρα (1935), όταν είχε ανασταλεί η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων και επακολούθησαν εκτεταμένες εκκαθαρίσεις βενιζελικών και αριστερών εκπαιδευτικών⁹, ενώ ο Σίμος Λότσης διορίστηκε επί Μεταξά με βάση τον Αναγκαστικό Νόμο 1296/1938.¹⁰ Μόνο ο Βασίλειος Θεοφανόπουλος, αποδεκτός ευρύτερα λόγω της εντιμότητάς του, επιλέχθηκε με τις νομικά προβλεπόμενες διαδικασίες.¹¹ Πράγματι, στα 1922 ήδη, όντας συνδικαλιστής στην ηγεσία της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, ο Θεοφανόπουλος ήρθε σε σύγκρουση με τον ομοϊδέατη του υπουργό Παιδείας Κωνσταντίνο Πολυγένη, ενώ επί Κονδύλη (1935), επιθεωρητής πλέον, φέρεται να αντιστάθηκε αποτελεσματικά σε πιέσεις για απολύσεις δασκάλων της εκπαιδευτικής περιφέρειας Ρεθύμνου όπου υπηρετούσε.¹² Πρέπει να σημειωθεί, βεβαίως, πως οι ανωτέρω τέσσερις τηρούσαν τις τυπικές προϋποθέσεις ανάδειξης στελεχών, εφόσον φοίτησαν στη μετεκπαίδευση και δοκιμάστηκαν στο γραπτό παιδαγωγικό λόγο κυρίως με αρθρογραφία στον Ερμή και σε άλλα συντηρητικά περιοδικά (όπως τα «Εκπαιδευτικά Χρονικά», 1936-40), καθώς και με βιβλιογραφική παραγωγή, η οποία, ωστόσο, υστερεί εμφανώς, ποσοτικά και ποιοτικά, στη σύγκρισή της με την αντίστοιχη των δημοτικιστών.¹³

Δράση

Από τη διαρκή παρουσία και δράση τους στην οκταετία 1923-30, οι καθαρευουσιάνοι δάσκαλοι έχουν να επιδείξουν δύο κυρίως επιτυχίες: Τη συμβολή τους στην «αποκάλυψη» και ανάδειξη του «σκανδάλου» στο Μαράσειο (1925) και τη διάσπαση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας (1927). Θα περιοριστώ εδώ σε μία σύντομη αναφορά στη δεύτερη «επιτυχία», εφόσον για το σημαντικό ρόλο των καθαρευουσιάνων δασκάλων και ιδιαίτερος του Αντώνη Καραγιάννη στα

Πόλος συσπείρωσής τους υπήρξε το εβδομαδιαίο εκπαιδευτικό περιοδικό «Ερμής» (1920-1946) και ο εκδότης του Αντώνης Καραγιάννης, το προφίλ του οποίου συμπυκνώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της ομάδας: Αντιβενιζελικός και σκληρός αντικομμουνιστής, με συντηρητικές κοινωνικές αντιλήψεις, απαξιώνει τη δημοτική γλώσσα («ρακώδες και χυδαίον γλωσσικόν κατασκευάσμα») και θεωρεί τον δημοτικισμό δούρειο ίππο του κομμουνισμού.

ρωσής τους υπήρξε το εβδομαδιαίο εκπαιδευτικό περιοδικό «Ερμής» (1920-1946) και ο εκδότης του Αντώνης Καραγιάννης, το προφίλ του οποίου συμπυκνώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της ομάδας: Αντιβενιζελικός³ και σκληρός αντικομμουνιστής⁴, με συ-

*Αντώνης Καραγιάννης,
ηγέτης των δασκάλων της "Αντίδρασης"*

«Μαρασλειακά» υπάρχουν ήδη αναφορές στη βιβλιογραφία.¹⁴

Στο 9ο συνέδριο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας (Μάιος 1927) η ένταση ανάμεσα στους δημοτικιστές και στους καθαρευουσιάνους είχε φτάσει στο αποκορύφωμά της. Διατηρώντας την πλειοψηφία που απέκτησαν τρία χρόνια νωρίτερα (1924), οι δημοτικιστές επιβεβαιώνουν και θωρακίζουν καταστατικά το δημοτικιστικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Ομοσπονδίας¹⁵ εξωθώντας τους καθαρευουσιάνους σε αποχώρηση.¹⁶ Πράγματι, καταγγέλλοντας τη Διδασκαλική Ομοσπονδία για οριστική στροφή προς τον κομμουνισμό (η αναλυτικά εσφαλμένη αλλά επικοινωνιακά αποτελεσματική σύνδεση δημοτικισμού και κομμουνισμού είχε δοκιμασθεί ήδη στα «Μαρασλειακά»), δώδεκα από τους εβδομήντα δύο αντιπροσώπους τοπικών συλλόγων αποχωρούν δηλώνοντας πως θα συγκροτήσουν χωριστή «Εθνικήν Διδασκαλικήν Οργάνωσιν», η οποία δε θα αντίκειται «προς τας εθνικάς μας παραδόσεις», προς την καθαρεύουσα, δηλαδή, γλώσσα.¹⁷

Το περιοδικό «Αναγέννηση», που εξέδιδε ο Γλνός, θα παρατηρήσει πως η διάσπαση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας παρουσιάζει χαρακτηριστικές αναλογίες με τη διάσπαση του Εκπαιδευτικού Ομίλου, η οποία εκδηλώθηκε μόλις μία ημέρα νωρίτερα (8/5/1927).¹⁸ Οι ομοιότητες, ωστόσο, εξαντλούνται στη χρονική σύμπτωση, διότι ο Εκπαιδευτικός Όμιλος ήταν αμιγώς δημοτικιστικό σωματείο και η διάσπασή του αποτύπωσε τη διάσταση εκτιμήσεων και στρατηγικής ανάμεσα στους φιλελεύθερους και στους σοσιαλιστές δημοτικιστές. Αντιθέτως στη Διδασκαλική Ομοσπονδία η δράση της παράταξης των καθαρολόγων ανάγκασε τις δύο τάσεις των δημοτικιστών να παραμερίσουν τις πολιτι-

κές διαφορές τους και να συνεργαστούν.¹⁹ «Είμαστε η πρόοδος κι εκείνοι η οπισθοδρόμηση», απαντούσαν στις καταγγελίες για «κομμουνίζουσες» ροπές, επιχειρώντας ίσως να εγγράψουν τη διαμάχη στο ευνοϊκό γι' αυτούς δίπολο νεωτερικότητα-παράδοση.²⁰ Η γλωσσοεκπαιδευτική αντίθεση παραμένει, στο διδασκαλικό σώμα του 1927, περισσότερο σημαντική από την πολιτική, η οποία θα καταστεί κυρίαρχη μόνο μετά το ιδιώνυμο και κυρίως στη δεκαετία του 1930.

Η «Αναγέννηση», θα ισχυριστεί, επίσης, πως «το διασπαστικό κίνημα είχε προετοιμασθή από καθαρά αντιδραστικούς κύκλους έξω από την Ομοσπονδία».²¹ Οι εξωτερικές παρεμβάσεις στο συνδικαλισμό των δασκάλων (από το υπουργείο Παιδείας, τη Φιλοσοφική σχολή και μερίδα του τύπου) ήταν, πράγματι, αδιάλειπτες και συχνά απροσχημάτιστες. Χαρακτηριστικό το ακόλουθο απόσπασμα της εφημερίδας «Εθνος», το οποίο εγκυβερνάει την κρατική εξουσία για εγκληματική ανοχή έναντι των δασκάλων: «Αποτελεί θλιβεράν, θλιβερωτάτην εκδήλωσιν η εκλογή γνωστού κομμουνιστού ως προέδρου της Διδασκαλικής Συνομοσπονδίας [αναφέρεται στον Παναγή Δημητράτο]. Το γεγονός ομιλεί ευγλύτως περί των ανησυχητικών συνθηκών, αι οποία έχουν δημιουργηθή χάρις εις την κρατικήν αδιαφορίαν και ανοχήν αφ' ενός και αφ' ετέρου χάρις εις την ατόνησιν του ενστίκτου της αμύνης του κοινωνικού συνόλου».²²

Όπως, ωστόσο, φάνηκε από την ανωτέρω αφήγηση, οι ίδιοι οι δάσκαλοι κάθε άλλο παρά άμοιροι ευθυνών ήταν για τη διάσπαση. Οι δυνάμεις που συγκρούονταν στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο συναντούσαν τις ομολογές τους στο εσωτερικό του κλάδου, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις (όπως στα «Μαρασλειακά»), ενδογενείς, διδασκαλικές δυνάμεις έδιναν το έναυσμα για τη σύγκρουση, η οποία στη συνέχεια έπαιρνε ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις. Ο «Ερμής», άλλωστε, θα προβάλλει την ανάμιξη του θεωρώντας την τίτλο τιμής: «Ο διευθυντής μας έλαβεν ενεργόν μέρος εις την διάσπασιν της διδασκαλικής κομμούνιας. Και θεωρεί την ενέργειάν του ταύτην ως τίτλον τιμής. Διότι η διάλυσις της αντεθνικής ταύτης σφηκοφωληάς αποτελεί υψίστην εθνικήν υπηρεσίαν».²³ Ο βαθύτατος διχασμός του κλάδου καταγράφηκε επίσης το Φθινόπωρο του 1927, όταν οι τοπικοί διδασκαλικοί σύλλογοι κλήθηκαν να επιλέξουν στρατόπεδο. Μέσα από θυελλώδεις συζητήσεις (πολλές από τις οποίες κατέληξαν σε διασπάσεις ή μαζικές διαγραφές των κάθε φορά μειοψηφούντων), εξήντα έξι σύλλογοι συντάχθηκαν με τη Διδασκαλική Ομοσπονδία και δέκα με την υπό συγκρότηση «Εθνική» (η οποία θα ιδρυθεί τελικά ένα χρόνο αργότερα με την πιο ουδέτερη επωνυμία «Νέα Διδασκαλική Ομοσπονδία»).

Ισχύς

Μία περισσότερο ακριβής καταγραφή του συσχετισμού δυνάμεων ανάμεσα στις δύο αντίπαλες ομάδες θα γίνει στις αρχαιρείες για την ανάδειξη ενός δασκάλου ως αιρετού εκπαιδευτικού συμβούλου (1928), στις οποίες δικαίωμα συμμετοχής είχαν όλοι οι δάσκαλοι της χώρας (12.000 περίπου) και όχι μόνο τα μέλη του συνδικάτου. Ως υποψήφιοι προκρίθηκαν οι ηγέτες των δύο αντίπαλων γλωσσικών παρατάξεων: Ο δημοτικιστής Αριστείδης Ρουχωτάς εναντίον του καθαρευουσιάνου Γεωργίου Γιαν-

Ο «Ερμής», άλλωστε, θα προβάλλει την ανάμιξη του θεωρώντας την τίτλο τιμής: «Ο διευθυντής μας έλαβεν ενεργόν μέρος εις την διάσπασιν της διδασκαλικής κομμούνιας. Και θεωρεί την ενέργειάν του ταύτην ως τίτλον τιμής. Διότι η διάλυσις της αντεθνικής ταύτης σφηκοφωληάς αποτελεί υψίστην εθνικήν υπηρεσίαν»...

νικόπουλου. Νικητής εξήλθε, όπως αναμενόταν, ο Ρουχωτάς αποσπώντας το 60% των ψήφων, αλλά την έκπληξη έκανε ο Γιαννικόπουλος με 39%, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το αναμενόμενο. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί πως ο Γιαννικόπουλος είχε την ενεργή συμπαράσταση του συντηρητικού υπουργού Παιδείας Θεόδουλου Νικολούδη (στοιχείο σημαντικό εφόσον οι εκλογές για τον αιρετό εκπαιδευτικό σύμβουλο οργανώνονταν από το υπουργείο Παιδείας) και υπ' αυτή την έννοια το 39% πρέπει να θεωρηθεί ως το ανώτατο όριο της ισχύος των καθαρευουσιάνων. Όταν ένα χρόνο αργότερα (1929), υπό βενιζελική πλέον διακυβέρνηση, θα διεξαχθούν εκ νέου εκλογές για τον ίδιο λόγο, το ποσοστό τους θα περιοριστεί στο 25% (βλ. διάγραμμα) - μέγεθος που θα πρέπει, κατ' αντίστιξη, να θεωρηθεί ως το κατώτατο όριό τους. Σε κάθε περίπτωση όμως, στη δεκαετία του 1920, οι δάσκαλοι της «Αντίδρασης» έχουν χάσει πλέον την υπεροχή που είχαν στη προηγούμενη δεκαετία του 1910.

Με δεδομένο ότι στους λειτουργούς της Μέσης οι καθαρολόγοι παρέμεναν και στη δεκαετία του 1920 πλειοψηφία, η ήττα τους στο σώμα των δασκάλων αποτελεί μία μικρή ερμηνευτική πρόκληση. Διότι η αρχική μορφωτική σκευή των δασκάλων, που αποκτήθηκε πριν το 1920, εδραζόταν, όπως και αυτή των καθηγητών, στη σύνδεση του

έθνους και της θρησκείας με την καθαρεύουσα γλώσσα, ενώ βασικοί θεσμοί όπως η μετεκπαίδευση παρέμεναν στον έλεγχο της συντηρητικής Φιλοσοφικής σχολής.

Ένα ερμηνευτικό σχήμα που θα μπορού-

Ένα ερμηνευτικό σχήμα που θα μπορούσε να προταθεί, είναι η ταξική ασυμβατότητα της καθαρεύουσας με το δημοτικό σχολείο. Η καθαρεύουσα και ευρύτερα ο κλασικισμός, άντεχαν στη Μέση εκπαίδευση, όχι μόνο λόγω της ιδεολογικής σκευής των λειτουργιών της, αλλά και διότι υποβοηθούνταν από την ταξικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.

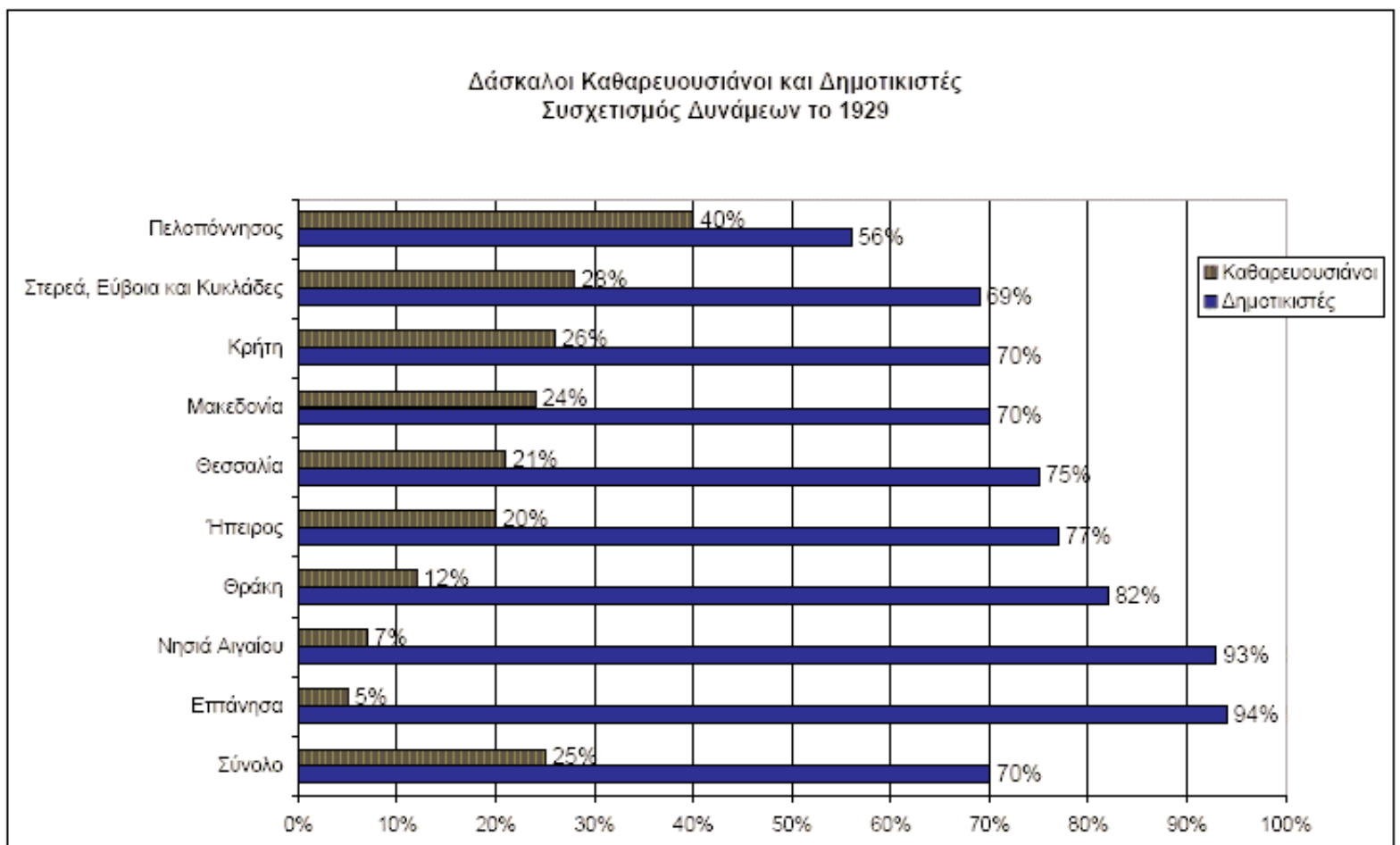
σε να προταθεί, είναι η ταξική ασυμβατότητα της καθαρεύουσας με το δημοτικό σχολείο. Η καθαρεύουσα και ευρύτερα ο κλασικισμός, άντεχαν στη Μέση εκπαίδευση, όχι μόνο λόγω της ιδεολογικής σκευής των λειτουργιών της, αλλά και διότι υποβοηθούνταν από την ταξικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι γόννοι των (μεσο)αστικών στρωμάτων που κατά βάση ολοκλήρωναν το γυμνάσιο είχαν οικογενειακά (και ευρύτερα

κοινωνικά) διαμορφωμένες τις υποδοχές για να ενστερνισθούν και να αφομοιώσουν μία επίσημη μη καθομιλουμένη γλώσσα, όπως η καθαρεύουσα. Θα ήταν, άλλωστε, και αυτή μία από τις προϋποθέσεις για τη μελλοντική τους επαγγελματική άνοδο, κοινωνική καταξίωση και εν τέλει ταξική ταυτότητα. Μία ταξική γλώσσα όμως δεν μπορούσε παρά να παραμένει ασύμβατη με ένα καταστατικά διαταξικό σχολείο όπως το δημοτικό. Πρόκειται για δομική ασυμβατότητα που θα εντείνεται διαρκώς σε όλο το 19ο αιώνα, καθώς το σχολικό δίκτυο επεκτεινόταν στις αγροτικές περιοχές, και θα οδηγήσει σε αδιέξοδο και πλήρη παράλυση όταν το σχολείο κληθεί να ενσωματώσει τους ξενόφωνους των «νέων χωρών» (1913) και τους πρόσφυγες από τη Μικρασία και τον Πόντο (1922 και εξής).

Στην καθημερινή σχολική πράξη η ασυμβατότητα της καθαρεύουσας και δημοτικού σχολείου μεταφραζόταν σε άλυτα διδακτικά προβλήματα. Καμιά διδακτική μέθοδος δεν κατάφερε να καταστήσει την καθαρεύουσα γλωσσικό όργανο των αγροτικών στρωμάτων, πόσο μάλλον να ενσωματώσει στον εθνικό κορμό τους ξενόφωνους των «νέων χωρών». Στα διδακτικά αδιέξοδα των δασκάλων ήρθαν να απαντήσουν πειστικά τα πρώτα αναγνωστικά της δημοτικής, που εισήχθησαν επαναστατικώς δικαίω στην περίοδο 1917-20. Η διδακτική τους αποτελεσματικότητα (οι μαθητές καταλάβαιναν τι διάβαζαν και διάβαζαν επειδή καταλάβαιναν) έγινε το όχημα της επέλασης των λιγιστών

αρχικά δημοτικιστών δασκάλων. Ευρισκόμενοι σε άμυνα οι δάσκαλοι της «Αντίδρασης» επιχείρησαν να προασπίσουν τις γλωσσικές τους ιδέες με ισχυρά ιδεολογικά σχήματα (έθνος και θρησκεία), τα οποία όμως προσέκρουαν στα καθημερινά βιώματα μαθητών και δασκάλων. Η διαπιστωμένη μαχητικότητα τους (όπως και ο έλεγχος της μετεκπαίδευσης από τον Εξαρχόπουλο) είχαν κάποιο αντίκρισμα μόνο εκεί όπου η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού το επέτρεπε. Όπως φαίνεται καθαρά στο διάγραμμα των αρχαιρεσιών του 1929, η επιτυχία της δράσης τους και η αντοχή των ιδεών τους, μειώνονται όσο περνάμε από την παλιά Ελλάδα προς τις «Νέες χώρες» και μπορούμε λογικά να υποθέσουμε πως μειώνονται επίσης όσο περνάμε από αστικές προς αγροτικές περιοχές.

Ο μεσοπόλεμος, συνεπώς, δεν ήταν ευνοϊκή εποχή για τους καθαρολόγους δασκάλους. Θα χρειαστούν ισχυρές δόσεις πολιτικού αυταρχισμού για να διευρύνουν κάπως την επιρροή τους στη δεκαετία του 1930, αλλά μόνο ο εμφύλιος φάνηκε να επιβεβαιώνει πανηγυρικά το ιδεολόγημά τους περί «μαλλιαροκομμουνισμού». Αρκετοί από αυτούς ισχυροποιήθηκαν τότε, εξαργυρώνοντας και επαγγελματικά τη συνεισφορά τους στις εκκαθαρίσεις του 1946, όπως ο Τρύφων Παπαθανασίου που κατέλαβε θέση Γενικού Επιθεωρητή.²⁴ Υπήρξαν, ωστόσο, και κάποιοι που δεν πρόλαβαν να αντικρίσουν την οριστική εξουδετέρωση των κομμουνιστών που τόσο αποζητούσαν. Ένας από αυ-

τούς ήταν ο ιστορικός τους ηγέτης, ο Αντώνης Καραγιάννης, που θα βρει «τραγικό θάνατο» στα «Δεκεμβριανά». Θα τον νεκρολογήσει αποδίδοντάς του τις δέουσες τιμές ο ομοϊδεάτης του παιδαγωγός Σπυρίδων Καλλιφάς.25

* Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σημειώσεις:

1 Ευρύτερα για τα θεσμικά, κοινωνικά και ιδεολογικά ερείσματα των καθαρολόγων βλ. Στρατής Μπουρνάζος, «Η εκπαίδευση στο ελληνικό κράτος», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα, τόμ. Α2, Αθήνα, Βιβλιόραμα, κκ., σ. 189-281 [ιδίως σ. 273].

2 Πρόκειται για ιστορική μελέτη με θέμα την Ομοσπονδία Λειτουργιών Μέσης Εκπαίδευσης.

3 Επίστρατος (και άρα βασιλόφρονας) στα 1916, προσπαθεί ανεπιτυχώς να συνεργαστεί με τους βενιζελικούς επί καθεστώτος Πλαστήρα-Γονατά στα 1923, συμμετέχει επίσης ανεπιτυχώς στις εκλογές του 1926 με το Αγροτικό Κόμμα (στην Εύβοια), για να ταυτιστεί στη συνέχεια οριστικά με τους Ελευθερόφρονες του Ιωάννη Μεταξά.

4 Βλ. «Ο κομμουνισμός», σειρά κειμένων στο Ερμής, τχ. 314, Ιούλιος 1928 κ.ε.

5 Επιχειρηματολογεί, για παράδειγμα, κατά της ισότητας των δύο φύλων με επιχειρήματα βιολογικής τάξης. Βλ. τις δηλώσεις του στο 2ο συνέδριο της Διδακταλικής Ομοσπονδίας με αφορμή την πρόταση να επιλέγονται και δασκάλες στο βαθμό του επιθεωρητή, Διδακταλικόν Βήμα, τχ. 60, 1/11/1922, σ. 5.

6 «Προλάβετε την αποσύνθεσιν», Ερμής, τχ. 93, 30/3/1924.

7 Στη διάσπαση της Διδακταλικής Ομοσπονδίας στα 1927 (βλ. παρακάτω) το Διοικητικό Συμβούλιο του συλλόγου των επιθεωρητών θα ταχθεί υπέρ των δημοτικιστών, βλ. «Ο σύλλογος των επιθεωρητών», Διδακταλικόν Βήμα, τχ. 139, 24/7/1927, σ. 5.

8 ΦΕΚ 219/14-10-1925. Βλ. Στέφ. Μ. Φίλος, Το χρονικό ενός θεσμού, Αθήνα 1984, σ. 70.

9 ΦΕΚ 48/16-4-1935. Βλ. Φίλος, ό.π., σ. 88.

10 ΦΕΚ 165/4-11-1938.

11 ΦΕΚ 3/7-1-1931.

12 Βλ. Φίλος, ό.π., σ. 81-2.

13 Σε μία πρώτη πρόχειρη έρευνα εντόπισα τα ακόλουθα: Παύλου Γκωντέν (Ιατρού-Παιδαγωγού), Τα δικαιώματα του παιδιού, ελεύθερη απόδοση εκ του γαλλικού υπό Τρύφωνο Χ. Παπαθανασίου, τύποις Ερμού, Εν Αθήναις 1931. Ιωάννου Ν. Τουρνά, Η ενιαία διδασκαλία εις την Α΄ και Β΄ τάξιν, Μυτιλήνη 1948. Βασιλείου Αρ. Θεοφανόπουλου, Εγκόλπιον Εκπαιδευτικού Λειτουργού, Αθήναι 1953.

14 Βλ. Χαράλαμπος Νούτσος, Ιστορία της εκπαίδευσης και ιδεολογία, Αθήνα, Ο Πολίτης, 1990, σ. 76. Ενδεικτικά, αρκεί να σημειωθεί ότι ο «Ερμής» αφιέρωσε το σύνολο σχεδόν της ύλης των δεκατεσσάρων συνολικά τευχών του, που κυκλοφόρησαν το καλοκαίρι του 1925, για να καταδείξει τις κατηγορίες εναντίον των μεταρρυθμιστών. Όπως προκύπτει, άλλωστε, από την αντιπαραβολή Ερμή και αθηναϊκών εφημερίδων, δεν ήταν λίγες οι φορές που ο «Ερμής» τροφοδοτούσε τον καθημερινό τύπο με «αποκαλύψεις». Βλ. τεύχη 151 (30/5/1925) ως 164 (29/8/1925).

15 Σύμφωνα με το πρόγραμμα, η δημοτική γλώσσα όφειλε να γίνει η μοναδική γλώσσα για όλες τις τάξεις του δημοτικού, τα αναλυτικά προγράμματα να προσαρμοσθούν στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και υποδείξεις της επιστήμης και οι μέθοδοι διδασκαλίας να ακολουθούν τις αρχές του Σχολείου Εργασίας. Το πρόγραμμα θα δημοσιευθεί τέσσερις φορές στο Διδακταλικόν Βήμα (τχ. 136, 137, 139, και 141) «για να γίνει κτήμα όλων των δασκάλων».

16 Σύμφωνα με το άρθρο 11 που θα εισαχθεί στο καταστατικό κάθε τοπικός σύλλογος που θα αντιδρά δημόσια στο πρόγραμμα της Ομοσπονδίας θα διαγράφεται για ένα χρόνο («Ένα άρθρο του καταστατικού», Διδακταλικόν Βήμα, τχ. 133, 12/6/1927, σ. 2). Με βάση το άρθρο αυτό διαγράφηκαν με συνοπτικές διαδικασίες οι σύλλογοι Φθιώτιδας και Ηλείας που ελέγχονταν από τους καθαρευουσιάνους.

17 Η δήλωση δημοσιεύτηκε σε όλες σχεδόν τις αθηναϊκές εφημερίδες (9/5/1927) καθώς και στα περιοδικά Αναγέννηση (τχ. 9-10, Μάρς-Ιουνίου 1927, σ. 572), Ερμής (τχ. 253, 14/5/1927, σ. 24) και Διδακταλικόν Βήμα (τχ. 129, 15/5/1927, σ. 1). Την υπέγραψαν οι αντιπρόσωποι των παρακάτω συλλόγων: Θεσσαλονίκης (Π. Παπαευγενίου), Χανίων (Χ. Γυπάκης), Ρεθύμνης

(Π. Ηλιακάκης), Λακωνικής (Κ. Οικονομίδης), Λακεδαιμόνος (Ιω. Τουρνάς), Φιλιατών (Αθ. Παρτάλης), Κομοτινής (Γ. Ρογδιανός), Άρτης (Ευάγγ. Ραβανός), Λαγκαδά (Σίμος Λότσος), Αιγιαλείας (Ν. Παπαδημητρίου), Μεσολογγίου (Χρ. Γεωργακόπουλος), Σπείας (Κωνσταντάκης).

18 Βλ. Αναγέννηση, τχ. 9-10, Μάρς-Ιουνίου 1927, σ. 571-2.

19 Η συνεργασία τους θα επισφραγιστεί με την εκλογή του νέου Διοικητικού Συμβουλίου: τρεις σοσιαλιστές (Παναγής Δημητράτος, Κώστας Χονδρομήτρος, Όλγα Οικονόμου) και δύο φιλελεύθεροι (Ευάγγελος Παράσχης, Εμμανουήλ Χρύσης). Βλ. «Η Θ΄ Γενική Συνέλευση», Διδακταλικόν Βήμα, σ. 7-8.

20 Βλ. «Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ομοσπονδίας στους οργανωμένους συναδέλφους», Διδακταλικόν Βήμα, τχ. 129, 15/5/1927, σ. 3.

21 Αναγέννηση, τχ. 9-10, Μάρς-Ιουνίου 1927, σ. 572.

22 Βλ. «Ο κομμουνιστής πρόεδρος», εφ. Έθνος, 10/2/1927.

23 Ερμής, τχ. 255, 28/5/1927, σ. 64.

24 ΦΕΚ 335/24-12-1946.

25 Βλ. Ερμής, τχ. 778, Ιανουάριος 1945.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

9ο Διεθνές Συνέδριο

«Διαπολιτισμική εκπαίδευση - Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα»

Συνεδριακό & Πολιτισμικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών

14 - 16 Ιουλίου 2006

Αξιότιμο κύριε,

Το Κέντρο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης διοργανώνει το 9^ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση - Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα», που αποτελεί συνέχεια των οχτώ προηγούμενων επιτοχιμένων Συνεδρίων.

Κύριος ΣΤΟΧΟΣ του Συνεδρίου είναι η διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού πέρα από τα όρια του ελλαδικού χώρου μέσα από μια ουσιαστική προσέγγιση θεμάτων της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης, με ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση ερευνητικών ανακαλύψεων.

Οι ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ (αναλυτική παρουσίαση στην ιστοσελίδα: www.kedek.gr) είναι οι εξής:

- Θεωρητικές προσεγγίσεις στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- Ερευνητικές προσεγγίσεις στο χώρο της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
- Η διδασκαλία της ελληνικής σε αλλοδαπούς και παλινοστούτες μαθητές στην Ελλάδα
- Θεωρητικές προσεγγίσεις στη διδακτική της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας
- Ερευνητικές προσεγγίσεις στη διδακτική της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας
- Ελληνοφωνη εκπαίδευση στο εξωτερικό - Ελληνοφωνες μονάδες. Στατιστικά δεδομένα
- Εκπαιδευτική πολιτική για την ελληνική γλώσσα και τη διάδοσή της στο εξωτερικό
- Υπογεννητικότητα στην Ελλάδα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- Διόγκηση σχολικών μονάδων και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- Διαπολιτισμική Κοινωνική Ψυχολογία

Το ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ σε πανεπιστημιακούς, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, στελέχη εκπαίδευσης, εκπαιδευτικούς Α΄/θμιας και Β΄/θμιας εκπαίδευσης από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ερευνητές, στελέχη τοπικής αυτοδιοίκησης και σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Το ΚΟΣΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ για τους ακροατές του συνεδρίου είναι 50 Ευρώ και για τους φοιτητές 30 Ευρώ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ: Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να στείλουν μέχρι τις 15 Μαΐου 2006: 1) έντυπο συμμετοχής, 2) **ολόκληρο το κείμενο της ανακοίνωσής τους, έτοιμο προς δημοσίευση, σε ηλεκτρονική μορφή (diskette ή e-mail)**, το οποίο δε θα ξεπερνά τις 8 σελίδες Α4 (μετά με τη βιβλιογραφία) σε γραμματοσειρά: Times New Roman Greek, 12 pt. - διάστημα μονό, 3) περίληψη στα αγγλικά 10-15 σειρές, 4) σύντομο βιογραφικό σημείωμα μέχρι 10 γραμμές.

Τα Πρακτικά θα διανεμηθούν τις ημέρες του Συνεδρίου σε όλους τους Συνεδριούς σε ηλεκτρονική μορφή. Κείμενα ανακοινώσεων που θα παραδοθούν μόνο σε έντυπη μορφή δε θα γίνουν αποδεκτά. Οι ανακοινώσεις θα πρέπει να είναι πρωτότυπες, δηλαδή να μην έχουν παρουσιαστεί ή δημοσιευτεί.

Όλες οι εργασίες θα κριθούν από την Επιστημονική Επιτροπή και οι επισημητές θα ενημερωθούν εγκαίρως.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΚΡΟΑΤΕΣ: Οι δηλώσεις συμμετοχής για τους ακροατές θα γίνονται αποδεκτές μέχρι τις 30 Ιουνίου 2006

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τεχνόδρομική διεύθυνση: Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Οδός Αρχηγίδας, Κτίριο 7, Πάτρα 26500.
Ηλεκτρονική Σελίδα: www.kedek.gr Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: apant@otenet.gr & geotrogon@upatras.gr
Τηλέφωνα Σπικοινωνίας: +30-2610 969715, 969716, 969252 Fax: +30-2610 996252